

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет спеціальної освіти, психології та соціальної педагогіки
Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти

Дипломна робота магістра

з теми: **«ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ КОРЕКЦІЙНИХ ПЕДАГОГІВ ДО
ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ
ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ»**

Виконала:
магістрантка 2 курсу, KorOs1-M20z групи
спеціальності 016 Спеціальна освіта
Рішко Неля Володимирівна

Науковий керівник:
Гевчук Н.С., кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри спеціальної та
інклюзивної освіти

Рецензент:
Мельник Ж.В., кандидат психологічних наук,
доцент кафедри соціальної педагогіки та
соціальної роботи

Кам'янець-Подільський – 2021 рік

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ КОРЕКЦІЙНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ	6
1.1. Розвиток волонтерського руху в Україні.....	6
1.2. Волонтерство як важливий ресурс педагогічної діяльності.....	14
1.3. Особливості підготовки корекційних педагогів до волонтерської роботи.....	21
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ГОТОВНОСТІ КОРЕКЦІЙНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	32
2.1. Методика дослідження готовності майбутніх корекційних педагогів до волонтерської діяльності.....	32
2.2. Результати дослідження готовності майбутніх корекційних педагогів до волонтерської діяльності.....	38
РОЗДІЛ 3. РОЗВИТОК ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ КОРЕКЦІЙНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	51
3.1. Програма розвитку готовності майбутніх корекційних педагогів до волонтерської діяльності.....	51
ВИСНОВКИ	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	75
ДОДАТКИ	82

ВСТУП

В Україні стрімкого розвитку набуває волонтерська діяльність серед молоді у різних сферах суспільного життя, зокрема, у галузі освіти. Сприяють активізації допомоги на добровільних засадах загострення актуальних соціальних проблем та відсутність досконалої системи надання необхідних послуг вразливим верствам населення, серед яких є діти з особливими освітніми потребами. Існує багато визначень волонтерства та волонтерської діяльності, але основоположною є здатність людини безкорисливо виконувати роботу на благо іншої людини чи суспільства. Законом України «Про волонтерську діяльність» визначено, що волонтерство – це добровільна, соціально спрямована, неприбуткова діяльність, що здійснюється шляхом надання волонтерської допомоги [14]. Волонтерська діяльність майбутніх корекційних педагогів є невід’ємною частиною їх професійної підготовки. Саме в ролі волонтерів студенти отримують перший активний досвід взаємодії з дітьми з особливими освітніми потребами. Під час волонтерської діяльності майбутні корекційні педагоги розвивають професійно-особистісні риси емпатії, толерантності, терплячості, педагогічного оптимізму тощо. В цілому залучення студентів до волонтерства є однією із важливих умов розвитку професійної компетентності майбутніх фахівців.

Вагомий внесок у становлення теорії волонтерської роботи, розробку теоретичних та методологічних засад зроблено О.Безпалько, Н.Заверико, О.Зима, Н.Івченко, Г.Лактіоною, Т.Лях, Л.Міщик, А.Харченко та ін.; концептуальні засади професійно-педагогічної підготовки освітянських кадрів досліджували А.Капська, В.Радул, В.Сагарда, Є.Холостова та ін.; роль волонтерства в професійному становленні майбутніх корекційних педагогів розглядали Н.Малярчук, О.Мальцева, С.Сосновська, І.Яковлева та ін. Підготовку майбутніх корекційних педагогів у вищих закладах освіти вивчали В.Бондар, Л.Гренюк, С.Миронова, Н.Пахомова, Ю.Пінчук, Н.Савінова, В.Синьов, В.Тарасун, Л.Томіч, М.Шеремет та ін. Водночас у корекційній

педагогіці проблема волонтерства потребує детального вивчення та дослідження, що і обумовило вибір теми дипломної роботи магістра.

Об'єкт дослідження – волонтерська діяльність з дітьми з особливими освітніми потребами.

Предметом дослідження є програма розвитку готовності майбутніх корекційних педагогів до волонтерської діяльності з дітьми з особливими освітніми потребами.

Мета роботи – дослідити готовність майбутніх корекційних педагогів здійснювати волонтерську діяльність з дітьми з особливими освітніми потребами.

Завдання дослідження:

1. Здійснити теоретичний аналіз проблеми готовності корекційних педагогів здійснювати волонтерську діяльність з дітьми з особливими освітніми потребами.

2. Розробити методика дослідження готовності майбутніх корекційних педагогів здійснювати волонтерську діяльність

3. Дослідити готовність майбутніх корекційних педагогів до волонтерської діяльності з дітьми з особливими освітніми потребами.

4. Розробити програму розвитку готовності майбутніх корекційних педагогів до волонтерської діяльності.

Методи дослідження: *теоретичні:* аналіз загальної та спеціальної літератури з проблеми дослідження з метою з'ясування стану її вивчення, узагальнення та систематизація теоретичних положень; *емпіричні:* констатувальний експеримент, що містить аналіз освітньо-професійних програм, анкетування студентів, систематизацію та узагальнення результатів проведеного емпіричного дослідження; *статистичні:* кількісний та якісний аналіз результатів емпіричного дослідження.

Практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що матеріали дипломної роботи можуть використовуватись студентами при проходженні пропедевтичної (волонтерської) педагогічної та психологічної

практик. Програма підготовки майбутніх корекційних педагогів до волонтерської діяльності може використовуватись в рамках навчальної діяльності в закладах вищої освіти.

Експериментальною базою проведення дослідження є Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка.

Апробація результатів дослідження. Матеріали дипломної роботи магістра були апробовані на XXVII Міжнародній науковій інтернет конференції «Гуманітарний простір науки: досвід та перспективи» (04 травня 2020 р., університет Григорія Сковороди в Переяславі) та науковій конференції студентів та магістрантів за підсумками НДР у 2019 р.

Публікації. За результатами проведеного дослідження опубліковано статтю у збірнику матеріалів XXVII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (Ріжко Н.В. Готовність майбутніх корекційних педагогів до волонтерської діяльності з дітьми з особливими освітніми потребами. «Гуманітарний простір науки: досвід та перспективи»: зб. Матеріалів XXVII Міжнарод. наук. практ. інтернет-конф., 4 травня 2020 р. Переяслав, 2020. Вип. 27. 220 с., С. 160-164).

Дипломна робота магістра складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (70 найменувань), додатків. Загальний обсяг дипломної роботи магістра 84 сторінки, з них – 82 сторінки основного тексту.

ВИСНОВКИ

У дипломній роботі магістра здійснено теоретичні узагальнення основних результатів дослідження та представлено практичне розв'язання проблеми підготовки майбутніх корекційних педагогів до волонтерської діяльності з дітьми з особливими освітніми потребами.

Результати проведеного дослідження свідчать про ефективність виконання поставлених завдань дослідження, що в свою чергу дає нам підстави для формулювання наступних *висновків*:

1. Здійснено теоретичний аналіз проблеми готовності майбутніх корекційних педагогів до волонтерської діяльності з дітьми з особливими освітніми потребами.

Визначено, що волонтерська діяльність студентів – майбутніх корекційних педагогів є невід'ємною частиною їх професійної підготовки. Саме в ролі волонтерів студенти отримують перший активний досвід взаємодії з дітьми з особливими освітніми потребами. Сприяють активізації допомоги на добровільних засадах загострення актуальних соціальних проблем та відсутність досконалої системи надання необхідних послуг вразливим верствам населення, серед яких є діти з особливими освітніми потребами. Проблема залучення студентської молоді до волонтерської діяльності звучить досить гостро. Адже студентський вік на думку вчених є «визначальним», бо саме у цей період формується світогляд особистості. Волонтерство безпосередньо впливає на формування ціннісних орієнтирів студентства. Крім того залучення молоді до волонтерської діяльності дозволяє удосконалити їх професійну підготовку.

В Україні студентські волонтерські групи функціонують майже при кожному вищому закладі освіти, центрах соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, численних громадських організаціях, здійснюючи переважно соціально-педагогічну роботу у профілактичному, просвітницькому, реабілітаційному, рекреативному, інформаційному, охоронно-захисному та

соціально-побутовому напрямках. Студенти навчальних закладів різного типу здійснюють волонтерську роботу під час проходження практики. Після її закінчення багато з них залишається працювати волонтерами в організації, яка за профілем близька до їхньої майбутньої професійної діяльності. Під час волонтерської діяльності майбутні корекційні педагоги розвивають професійно-особистісні риси такі як: емпатія, толерантність, терплячість, педагогічний оптимізм, альтруїзм, емоційну відкритість. Залучення студентів до проектування своєї освіти може, з одного боку, зміцнювати професійну мотивацію, а з іншого – бути зразком для побудови життєвої і професійної стратегії. Саме тому залучення студентів до волонтерства є однією із важливих умов розвитку професійної компетентності майбутніх фахівців.

2. Розроблено методологічне забезпечення дослідження готовності майбутніх корекційних педагогів здійснювати волонтерську діяльність.

Визначено, що ефективним методом здійснення підготовки студентів до волонтерської діяльності з дітьми з особливими освітніми потребами є тренінги. Процедура тренінгових занять містить пошук мотивів, за яких особистість здійснює волонтерську роботу; аналіз причин, що перешкоджають здійсненню волонтерської роботи; створення моделі особистості фахівця із корекційної роботи; підведення підсумків.

3. Досліджено готовність майбутніх корекційних педагогів до здійснення волонтерської діяльності з дітьми з особливими освітніми потребами.

Результати проведення анкетування серед майбутніх корекційних педагогів свідчать, що 62,5% студентів готові бути волонтерами. У цієї категорії респондентів сформовані усі компоненти готовності до волонтерської діяльності, а саме: когнітивний, поведінковий та емоційний; позитивне ставлення до волонтерської діяльності; правильне розуміння поняття «волонтерство», аргументовані пояснення його значення в діяльності корекційного педагога; превалює мотивація професійного самовдосконалення; є усвідомлення труднощів та інше. 31,3% респондентів продемонстрували

достаній (середній) рівень готовності, для якого є характерними недостатньо сформовані усі компоненти готовності до волонтерської діяльності з дітьми з особливими освітніми потребами; скоріше позитивне, або нейтральне ставлення до волонтерської діяльності; не точне розуміння волонтерства, його значення, форм та ін; мотивація саморалізації; готовність займатись волонтерською діяльністю у майбутньому проте не зараз. Низький рівень готовності до волонтерської діяльності було зафіксовано у 6,2% студентів у яких несформовані основні компоненти готовності до волонтерської діяльності, а саме: когнітивний, поведінковий та мотиваційний; переважає негативне, або байдуже ставлення до волонтерської діяльності; відповіді на запитання анкети є поверхневими, неточними, відсутнє розуміння волонтерства, його мети, форм; знижена мотивація здійснювати допомогу дітям з особливими освітніми потребами та бажання бути злученим до волонтерської діяльності.

Більшість респондентів позитивно ставляться до волонтерства та проявляють до нього інтерес. Було також встановлено, що розуміння волонтерської діяльності в рамках роботи з дітьми з особливими освітніми потребами у студентів є неповним.

4. Розроблено програму розвитку готовності майбутніх корекційних педагогів до волонтерської діяльності з дітьми з особливими освітніми потребами

Вивчення стану підготовки студентів (майбутніх корекційних педагогів) до волонтерської діяльності засвідчило недостатню ефективність та послідовність системи навчально-виховних заходів спрямованих на формування готовності до волонтерської діяльності у респондентів. Саме тому було розроблено програму підготовки майбутніх корекційних педагогів до даного виду діяльності. Кінцевим результатом виконання програми є отримання майбутніми корекційними педагогами теоретичних і практичних знань щодо організації діяльності волонтерських груп та формування вмінь здійснювати волонтерську діяльність з дітьми з особливими освітніми

потребами. Розробка програми здійснювалась з урахуванням основоположних засад на яких базується волонтерська діяльність. Реалізація завдань програми передбачала урахування принципів психолого-педагогічної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами.

Перспективним напрямом подальшого дослідження є апробація розробленої програми підготовки до волонтерської діяльності майбутніх корекційних педагогів з метою підтвердження її ефективності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бондаренко З.П. До питання про менеджмент та супервізію волонтерської роботи : монографія. Суми : 2012. 232 с.
2. Бондаренко З.П. Організація волонтерської роботи майбутніх соціальних педагогів в умовах вищого навчального закладу : дис. канд. пед. наук. Київ, 2008. 247 с.
3. Беспалько О.В. Соціальна робота в громаді : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів. Київ : Центр навч. літератури, 2005. 214 с.
4. Беспалько О.В., Заверіко Н.В., Зверева І.Д. Волонтерство. Порадник для організатора волонтерського руху : навч. посіб. для студ. Київ : ВГЦ «Волонтер», 2001. 231 с.
5. Беспалова К.О. Мотиваційні аспекти волонтерства : досвід західних країн: Вісник НТУУ «КПІ» : Київ, 2012. 287 с.
6. Вайнола Р.Х., Капська А.Й., Комарова Н.М, Загальна декларація волонтерів : наук. публікац. Київ : Академпрес, 1999. 112 с.
7. Вайнола Р.Х., Капська А.Й., Комарова Н.М. Волонтерський рух в Україні : тенденції розвитку. Київ : Академпреса, 1999, 240с.
8. Волонтерські програми в Україні. URL: <https://mfa.gov.ua/ua/aboutukraine/volunteering> (дата звернення: 3.02.2021).
9. Волонтерські організації URL: <https://mip.gov.ua/content/volonterski--organizacii.html> (дата звернення: 29.09.2020).
10. Волонтерська діяльність в Україні. URL: <https://naub.oa.edu.ua/2014/volonterska-diyalnist-v-ukrajini/> (дата звернення: 29.09.2020).
11. Гладуш В.А. Теорія і практика післядипломної педагогічної освіти дефектологів в Україні (друга половина ХХ – початок ХХІ століття) : автореф. дис. док. пед. наук 13.00.03 «Корекційна педагогіка». Київ : Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, 2013. 41 с.

12. Горелов Д.М. Волонтерський рух: світовий досвід та українські громадянські практики : аналіт. доп. Київ : НІСД, 2015. 36с.
13. Загальна декларація волонтерів, прийнята на XI конгресі Міжнародної асоціації волонтерів. Права людини: навч. посіб. Київ : Просвіта, 2002. 346 с.
14. Закон України «Про волонтерську діяльність» від 19.04.2011 № 3236-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3236-17> (дата звернення: 23.09.2020).
15. Закон України «Про волонтерську діяльність та благодійні організації» станом на 20 листопада 2014 року. Київ : Парламентське видавництво, 2014. С.18.
16. Зарин А.П. Учитель-дефектолог в современном обществе: миссия и проблемы подготовки : Вестник Герценовского университета. Санкт-Петербург, 2010. 367 с.
17. Заверико Н.В. Організація роботи служби волонтерів : метод. реком. Запоріжжя : ЗДУ, 2005. 28 с.
18. Заверико Н.В. Основи управління діяльністю волонтерів : метод. реком. Запоріжжя : ЗДУ, 2004. 36 с.
19. Зверєва І.Д., Лактіонової Г.М. Соціальна робота в Україні : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 256 с.
20. Зима О.Г. Особливості волонтерства та його розвиток в Україні : Видавництво ХНЕУ, 2011, 48с.
21. Засенко В.В., Колупаєва А.А. Реформування спеціальної освіти у країнах пострадянського простору. Дидактичні та соціально-психологічні аспекти корекційної роботи у спеціальній школі : наук.-метод. зб. Випуск 6. Київ : Науковий світ, 2009. С.33-39.
22. Журавель Т.В. Менеджмент волонтерських груп від А до Я : навч.-метод. Посібник. Київ : Версо-04, 2012. 288 с.

23. Івченко Н.М. Участь молоді у волонтерській діяльності як соціально-педагогічна проблема (інтерпретаційний аспект). Соціальна робота в Україні : теорія і практика. Київ : 2003. 453 с.
24. Ільчук Л.І., Давидюк О.О., Плечко С.П., Петренко Ю.М., Куц О.І., Голубкова І.В., Штихалюк О.М. Вивчення практики щодо волонтерської діяльності в країнах Європейського союзу з метою її запровадження в Україні : Звіт про науково-дослідницьку роботу. Київ : 2014 , 117с.
25. Капська А.Й. Молоді молодим: підготовка волонтерів у центрах соціальних : навч. посіб. Київ : Аспект, 2000. 263 с.
26. Капська А.Й. Стратегічний підхід до організації діяльності волонтерських груп : навч. посіб. Київ : Слово, 2011. 379 с.
27. Карпенко О.Г. Волонтерство як соціально-педагогічна умова становлення особистості : підручник. Севастополь : Центр навч. л-ри, 2006. 335с.
28. Карпенко О.Г. Волонтерство як чинник соціально-педагогічного впливу на становлення особистості : підручник. Севастополь : Центр учб. л-ри, 2011. 345 с.
29. Кратінова В.О., Ларіонова Н.Б. Волонтерство як фактор особистісно професійного розвитку майбутніх соціальних педагогів та працівників : зб. ст. Київ : Християнський дитячий фонд, 2006. С. 44-47.
30. Корнієвський О.А. Волонтерський рух : світовий досвід та українські громадянські практики : аналіт. доп. Київ : НІСД, 2015. 36с.
31. Колупаєва А.А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи : монографія. Київ : «СаммітКнига», 2009. 272 с.
32. Крапівіна Г.О. Світовий волонтерський рух : стан і статус. Київ : Вісник економічної науки України. 2012, 356 с.
33. Ларіонова Н.І Історико-феноменологічний аналіз волонтерства. Соціальна педагогіка : теорія та практика. Київ : 2010, 456 с.
34. Ларіонова Н.Б. Волонтерство в інституційному просторі. Соціальна педагогіка : теорія та практика. Київ : 2011. 675 с.

35. Лісовець О.В. Технології волонтерської роботи в діяльності дитячих громадських організацій : Вісник Житомирського державного університету ім. І. Франка. Житомир : ЖДУ ім. І. Франка, 2005. 365 с.
36. Лях Т.Л. Волонтерство в соціально-педагогічній діяльності: навч. посіб. Київ : Академвидав, 2013. 456 с.
37. Лях Т.Л. Соціально-педагогічна діяльність студентських волонтерських груп : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.05 «Соціальна педагогіка». Київ : 2009. 20 с.
38. Лях Т.Л. Волонтерські групи як ресурс соціально-педагогічної діяльності державних і громадських організацій. Соціальна педагогіка: теорія і технології : підруч. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 453 с.
39. Маккарлі С. Управління діяльністю волонтерів. Як залучити громадськість до вирішення проблем суспільства : підруч. Київ : Ресурсний центр розвитку громадських організацій «Гурт», 1998. 160 с.
40. Лях Т.Л. Международный опыт волонтерской деятельности. Политология : підруч. Київ : 2015. 345 с.
41. Миронова С.П. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка: підручник. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний імені Івана Огієнка, 2015. 312 с.
42. Миронова С.П. Етапи підготовки майбутніх педагогів до корекційної роботи з розумово відсталими дітьми : зб. наук. праць. Кам'янець-Подільський : ПП Мошинський В.С., 2008. 345 с.
43. Мурашкевич О.А. Як стати волонтером : метод. реком. Луганськ : Луганський обласний благодійний фонд «Підліток», 2005. 80 с.
44. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія : посібник. Київ : Академвидав, 2003. 448 с.
45. Осипова Н.П., Воднік В.Д., Клімова Г.П. Соціологія : підручник. Київ : Юрінком Інтер, 2003. 336 с.

46. Офіційний веб-портал Міністерства соціальної політики України. Гуманітарна допомога. URL: <https://www.msp.gov.ua/timeline/Gumanitarna-dopomoga.html> (дата звернення: 23.05.2020).
47. Підготовка майбутніх педагогів до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти. URL: <http://www.allbest.ru> (дата звернення: 18.09.2020).
48. Підготовка волонтерів та їх роль у реалізації соціальних проектів / Заг. ред. І. Зверевої, Г. Лактіонової. Київ : Науковий світ, 2001. 234 с.
49. Про становище осіб з інвалідністю в Україні та основи державної політики щодо вирішення проблем громадян з особливими потребами : Держ доповідь. Київ, 2002. 160 с.
50. Резнікова В.В. Моральна свідомість особистості старшокласника як волонтера: системний підхід: Вісник Київського міжнародного університету. Серія : Психологічні науки. Київ : КиМУ, 2007. 264 с.
51. Розова Т.В., Барков В.Ю. Специфіка становлення громадянського суспільства в Україні : монографія. Одеса : Юрид. літ., 2003. – 336 с
52. Романова Н.Ф. Через літню школу волонтерів – до студентської соціальної служби. Соціальна робота в Україні : теорія і практика. Київ : 2007. С. 119–137.
53. Романова Н.Ф. Залучення студентської молоді до реалізації волонтерських програм: Соціальна робота в Україні : теорія і практика. Київ : 2008. с.256.
54. Рудякевич Т.О. Організація волонтерського руху у вищих навчальних закладах : методичні розробки. Житомир : ЖДУ, 2004. 48 с.
55. Савінова Н.В. Актуальні проблеми формування професійної компетентності вчителів-логопедів. Проблеми підготовки сучасного вчителя. Київ : 2014. 231с.
56. Синьов В.М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка : підручник. Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2007. 238 с.
57. Синьов В.М., Матвєєва М.П., Хохліна О.П. Психологія розумово відсталої дитини : підручник. Київ : Знання, 2008. 359 с.

58. Словник-довідник для соціальних педагогів та соціальних працівників / За заг. ред. А.Й. Капської, І.М. Пінчук, С.В. Толстоухової. Київ : 2000. С. 46.
59. Тарасова Н.В. Волонтерська діяльність у навчальному закладі. Зб. наук. Праць. Київ : КПІ, 2011. 345 с.
60. Теорія і методи соціальної роботи : підручник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. Т.В. Семигіної, І.І. Миговича. Київ : Академввидав, 2005. 309 с.
61. Тохтарова І.М. Волонтерський рух в Україні : шлях до розвитку громадянського суспільства як сфери соціальних відносин : підруч. Київ : 2014. 356 с.
62. Тюття Л.Т. Волонтерська участь у соціальній роботі як напрям соціальної практики учнів загальноосвітнього навчального закладу : підруч. Херсон: Основа, 2008. 245 с.
63. Фомічова Л. І. Проблеми психології вищої школи : зб. наук. пр. Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2003. 187 с.
64. Харченко С.Я., Караман О.Л., Кратінова В.О. Історія, теорія та практика волонтерського руху в Україні : навч.-наук.-метод. посіб. для студентів, магістрантів, аспірантів та спеціалістів у галузі соц. роботи, соц. Педагогіки. Луганськ : 2009. 403 с.
65. Шеремет М.К. Основні тенденції модернізації підготовки корекційних педагогів в умовах реформування освітньої галузі : зб. наук. пр. Київ : 2011. 214 с.
66. Школа волонтерів: Навчальний посібник / За заг.ред. Г.С.Скитьової. Київ : 2016. 166 с.
67. Шумакова О.С. Зміст волонтерської діяльності студентів-волонтерів ВНЗ : Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. Київ : 2013. 302 с.
68. Юрченко І.В. Динаміка суспільно-політичної активності населення України. зб. наук. пр. Київ : Інститут соціології НАН України, 2005. 342 с.

69. Юрченко І.В. Становлення і розвиток волонтерського руху в Україні: наукові доповіді і повідомлення IV Всеукраїнської соціологічної конференції. Київ : Інститут соціології НАН України, 2004. С.134-138.

70. Яременко О.Л. Порадник для волонтера. Досвід та висновки з реалізації програми «Волонтерство понад кордонами – ваші та наші успіхи» : наук. допов. Київ : Білгорай, 2004. 22 с.